

REVALIDATIEGENEESKUNDE

SPASTICITEIT EN BEHANDELING MET FENOL

In deze folder vindt u algemene informatie over spasticiteit en behandeling met fenol. Uiteraard komt de folder niet in plaats van een gesprek met uw zorgverleners. Mocht u nog vragen hebben, aarzelt u dan niet om die te stellen. Wij blijven graag met u in gesprek.

Wat is spasticiteit?

Bij spasticiteit zijn bepaalde spieren te actief. Hierdoor ontstaan strakgespannen, stijve spieren en onwillekeurige samentrekkingen (spasmen). Uw spieren zijn dan als het ware overprikkeld. De oorzaak van spasticiteit is een beschadiging van de hersenen of van het ruggenmerg. Deze kan het gevolg zijn van lichamelijk letsel of van een aandoening zoals cerebrale parese, een beroerte, multiple sclerose of een dwarslaesie.

Spasticiteit kan in een groot gebied van het lichaam aanwezig zijn of slechts in een klein gebied, zoals de enkel of de hand en pols. In sommige gevallen heeft u hier weinig hinder van, in andere gevallen ontstaan verschillende klachten.

Welke klachten komen voor?

U kunt last hebben van lichte stijfheid tot pijnlijke, onbeheersbare spasmen. Ook kunt u last hebben van een sterke en vaak hinderlijke reflex. Hierdoor kan bijvoorbeeld op onverwachte momenten uw voet gaan trillen.

Welk deel van uw lichaam is aangedaan en hoe ernstig uw lichamelijke verschijnselen zijn hangt af van:

- het gebied in de hersenen of het ruggenmerg dat is beschadigd;
- de ernst van de beschadiging.

Deze informatie is met de grootste zorg samengesteld. U kunt hieraan geen rechten ontlenen. Mocht u onderdelen onduidelijk vinden of aanvulling wensen, dan horen wij dat graag van u. U bereikt ons via info@tolbrug.nl
© Tolbrug www.tolbrug.nl

Veranderingen van de spier

De volgende veranderingen ter hoogte van uw spier kunnen grote gevolgen hebben:

- Wanneer de spieren in uw been ernstig gespannen zijn, kan het moeilijker zijn om te gaan staan en lopen. Mogelijk kunt u alleen op uw tenen of op de buitenkant van uw voet lopen. Hierdoor is het moeilijk om uw evenwicht te bewaren en kunt u sneller vallen. Verder is de belasting van uw heup- en kniegewricht heel erg zwaar.
- Wanneer de spieren bij uw heupen gespannen zijn, kan het moeilijker zijn om u aan te kleden, te lopen en naar het toilet te gaan. Soms is goed wassen en schoonmaken, bijvoorbeeld na toiletbezoek, lastig. Heeft u problemen met bewegen en hygiëne? Dan kunt u last krijgen van huidbeschadiging. Daardoor neemt de kans op decubitus (doorligplekken) toe.
- Als uw arm en hand zijn aangedaan, kan het moeilijker zijn om uw vingers, elleboog of pols te bewegen. Dit kan uw dagelijks functioneren belemmeren en problemen veroorzaken op hygiënisch gebied.
- Door pijnlijke spierspasmen kan het onmogelijk zijn om te (ver)zitten of (ver)liggen. Dit kan ook het wassen en behandelen bemoeilijken.
- Strakgespannen spieren en spasmen verbruiken meer energie, wat vermoeiend voor u kan zijn.

Ontwikkeling van de spasmen

Spasmen kunnen in de loop der jaren toenemen, door verschillende oorzaken. Het is belangrijk om deze mogelijke oorzaken te onderzoeken, voordat tot behandeling wordt overgegaan. Spasticiteit kan blijvende veranderingen in de spier zelf veroorzaken (deze wordt dan korter) en van het gewricht waaraan deze vastzit. Soms kunt u daardoor uw gewricht niet meer bewegen en ontstaat een zogenaamde contractuur.

In veel gevallen kunt u een contractuur voorkomen door op tijd te beginnen met de juiste therapie.

Wat kunnen we bereiken met behandelen?

Samen met uw arts stelt u uw behandeldoelen vast. Meestal geldt, dat deze de kwaliteit van uw leven moeten verbeteren en u in staat stellen om zoveel te doen als u kunt. Welke doelen dit precies zijn is voor iedereen anders, afhankelijk van uw mogelijkheden en uw eigen wensen.

Voorbeelden van behandeldoelen zijn:

- beter evenwicht, beter kunnen zitten en zich verplaatsen;
- minder vermoeidheid;
- gemakkelijker aankleden, eten en wassen;
- minder drukzweren (doorligplekken);
- voorkomen van spier- en gewrichtsproblemen; minder contracturen met bijbehorende problemen;
- meer gemak en minder pijn, waardoor een beugel of spalk beter past;
- verbeteren van uw nachtrust;
- verbeteren van het effect van fysiotherapie.

Hoe kunnen we spasticiteit behandelen?

Er zijn vier belangrijke behandelmethode: zelf oefenen, fysiotherapie, medicijnen en chirurgie. Deze kunnen apart worden gebruikt of in combinatie. Wat voor u geschikt is hangt af van het patroon en de ernst van uw spasticiteit.

Zelf oefenen

Het is erg belangrijk dat u zelf zo vaak mogelijk oefeningen doet, die de spastische spieren kunnen ontspannen. Gebruik ook de aangedane arm of been zoveel mogelijk. Uw fysiotherapeut leert u hoe u deze oefeningen moet uitvoeren.

Fysiotherapie

De belangrijkste behandeling is fysiotherapie. De meeste mensen moeten zelf ook regelmatig oefeningen doen, soms met hulp van een verzorger.

Medicijnen

Een andere goed werkende behandeling, is met medicijnen. Deze slikt u als capsules of tabletten of u krijgt een injectie.

- Spasticiteit in een groter gebied van uw lichaam, noemen we *gegeneraliseerde* spasticiteit. U slikt dan een capsule/tablet of u krijgt medicijnen die rechtstreeks via een slangetje en een pomp toegediend worden in het ruggenmergvocht, waar ze effectiever kunnen werken. Dit noemen we Intrathecale Baclofen behandeling (ITB).
- Plaatselijke spasticiteit, noemen we focale spasticiteit. U krijgt dan meestal injecties in een of meer spieren, bijvoorbeeld met botuline toxine. Dit verzwakt of verlamt spieren die te actief zijn. Een andere optie is een 'perifere zenuwblokkade' met het medicijn fenol. De zenuw, die de spier aanstuurt, wordt dan geblokkeerd.

Operatie

Wanneer fysiotherapie en medicijnen onvoldoende resultaat hebben, is een operatie mogelijk. Het verlengen, klieven of verplaatsen van pezen of spieren kan de stand van bijvoorbeeld uw hand of voet verbeteren.

Fenol

Wat is fenol?

Het woord fenolisatie is afgeleid van fenol. Deze stof kan prikkelgeleiding in een zenuw blokkeren. Het blokkeren van de zenuw die naar de spier gaat remt een overprikkelde spier(groep) af. We spreken daarom ook wel over een 'perifere zenuwblokkade'. De zenuw wordt geblokkeerd door in het verloop van de zenuw naar de spier toe of op de plaats waar hij de spier binnen gaat, een vloeistof in te spuiten. Deze vloeistof voorkomt dat de zenuw de prikkels doorgeeft aan de spier. Hierdoor werkt de spier waarin een te hoge spanning zit, tijdelijk minder. Daardoor heeft u minder last daarvan.

Hoe krijgt u fenol toegediend?

Zenuwen of spieren

Uw arts bekijkt welke zenuwen of spieren de belangrijkste oorzaak vormen van uw lichamelijke problemen. Meestal gaat het om een zenuw in uw been, soms om een buigspier in uw bovenarm.

Proefbehandeling

Soms doen we eerst een proefbehandeling. We gebruiken dan de eerste keer het verdovingsmiddel marcaïne in plaats van fenol. Hiermee kijken we wat het uiteindelijke effect is van een bepaalde zenuwblokkade. Is het effect van de proefbehandeling goed? Dan dienen we na een aantal weken fenol toe.

Wat gebeurt er tijdens de behandeling?

U ligt op de onderzoeksbank. We plaatsen een vochtige spons op uw arm of been. Met een apparaatje zoeken we de plaats op waar de injectie moet komen. U voelt hier weinig van. Soms voelt u wat lichte elektrische schokjes, waardoor uw spieren kort samentrekken. We gebruiken een speciale naald, die elektrische signalen uitzendt. Hiermee kan de arts de plek nog preciezer bepalen. Na het inspuiten bent u klaar met de behandeling.

De behandeling duurt in totaal ongeveer een half uur tot drie kwartier. Daarna kunt u gewoon naar huis toe. U mag niet zelf naar huis rijden, zorg daarom van te voren dat u vervoer naar huis regelt.

Is de injectie pijnlijk?

Net zoals alle injecties veroorzaakt deze injectie enig ongemak. U kunt het vergelijken met het afnemen van bloed. Sommige mensen hebben er geen last van. Als u dat wilt kan de arts u plaatselijk verdoven met een crème, of u kunt een ander pijnstillend of kalmerend middel innemen. Dit is afhankelijk van uw situatie en hoe complex uw behandeling is.

Wanneer begint fenol te werken?

Fenol werkt meteen na het inspuiten. Het maximale effect heeft u na één tot vier dagen.

Hoe lang houdt de werking aan?

Hoelang de werking aanhoudt is bij iedereen verschillend en is niet te voorspellen. Het medicijn blijft meestal negen tot twaalf maanden werken. Maar het kan ook korter of langer zijn.

U kunt het voordelige effect van de injectie verlengen met dagelijkse rekoefeningen, soms gecombineerd met het gebruik van spalken.

Wat zijn de bijwerkingen?

Last van bijwerkingen heeft u meestal in de eerste week na de injectie. Deze zijn meestal licht tot matig van aard. Ze verdwijnen na verloop van tijd.

- De injectie zelf kan pijnlijk zijn.
- U kunt ook een blauwe plek krijgen en/of een korte branderige pijn voelen op de plaats van de injectie.
- Uw huid tijdelijk roder en warmer worden.
- Ongeveer tien procent van de revalidanten meldt dat zij pijn hebben in het gebied waar de zenuw naartoe gaat. Dit kan alleen voorkomen als de zenuw aangeprikt wordt, niet als in de spier gespoten wordt.
- Daarnaast komt het voor dat uw enkel tijdelijk dikker wordt, omdat deze vocht vasthoudt.
- Zeer zelden komt ook overgevoeligheid voor fenol voor.

Neemt u bij klachten contact op met uw revalidatiearts.

Wat kunt u verwachten?

Het is belangrijk om een realistisch beeld te hebben over wat de injectie voor u kan doen. Fenol verbetert niet de beweeglijkheid van een gewricht dat is aangetast door een blijvende contractuur. Heeft u vragen over deze behandeling? Bespreek deze dan met uw arts.

Hoe lang kunt u met deze behandeling doorgaan?

U kunt doorgaan met het gebruik van fenol zo lang u er baat bij heeft. Heeft u ernstige allergische reacties of andere ernstige bijwerkingen gehad? Dan mag u het medicijn natuurlijk niet meer gebruiken.

Bij de meeste mensen blijft de behandeling goede resultaten geven. Soms is het nodig dat uw arts uw behandeling aanpast, bijvoorbeeld wanneer:

- Uw aandoening en het patroon van spieractiviteit veranderen. Uw arts moet dan mogelijk andere spieren injecteren en/of de dosis aanpassen.
- Uw behandeldoelen veranderen. Fenol kan namelijk maar in een klein aantal zenuwen en spieren tegelijk worden gebruikt. Mogelijk zijn bij u verschillende behandelingen nodig, om uw behandeldoel te bereiken.

Bent u bekend bij de trombosedienst?

Gebruikt u bloedverdunnende medicijnen via de trombosedienst? Geeft u dan door aan de trombosedienst dat u behandeld wordt met fenol.

Heeft u nog vragen?

Neemt u dan contact op met uw revalidatiearts, telefoonnummer (073) 553 56 00. Uw revalidatiearts is op werkdagen te bereiken van 8.00 tot 17.00 uur. U kunt ook een e-mail sturen naar info@tolbrug.nl

Meer informatie over onze organisatie vindt u op www.tolbrug.nl